

Samenwerken rond kerkbeheer

Welke rol spelen VKB-partners hierbij?

Regionale samenwerking in kerkbeheer is in beweging. VKB-partners kunnen daar een belangrijke rol in spelen. Wat betekent hun bijdrage concreet voor kerkrentmeesters in de praktijk?

TEKST NICO DE JONG EN JOOST SCHELLING BEELD ADOBE STOCK

Regionale samenwerking als bestuurlijke realiteit

Voor veel colleges van kerkrentmeesters is de vraag naar samenwerking verschoven van een wenselijke ontwikkeling naar een bestuurlijke realiteit. De druk op het kerkbeheer neemt op steeds meer plaatsen toe: regelgeving wordt complexer, financiële stromen vragen om grotere nauwkeurigheid en de beschikbaarheid van vrijwilligers staat onder spanning. En op sommige plekken lukt het nog goed. Kunnen zij hun dienstverlening uitbreiden of moeten zij zich juist voorbereiden op de fase als het ook daar niet meer gaat?

De kern van het probleem zit daarbij niet alleen in capaciteit en aanwezige kwaliteiten, maar vooral in de kwetsbaarheid van de uitvoering. Processen zijn te vaak afhankelijk van één of enkele personen, de kennis raakt versnipperd en continuïteit staat onder druk. Dat maakt

gemeenten niet alleen kwetsbaar in de uitvoering, maar ook in hun bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Regionale samenwerking wordt in dat licht minder een strategische keuze en meer een organisatorische noodzaak. Tegelijk laat de praktijk zien dat juist deze stap moeilijk te zetten is. Gemeenten ervaren de urgentie, maar beschikken niet altijd over de tijd, expertise of structuur om samenwerking daadwerkelijk vorm te geven. Het starten van een samenwerking vergt ook een aanloopperiode waarin tijd voor planning en haalbaarheid vereist zijn.

De paradox van de opstartfase

Die spanning wordt het scherpst zichtbaar in de beginfase van samenwerking. Juist wanneer gemeenten het meest gebaat zijn bij verandering, is de ruimte daarvoor het kleinst. De dagelijkse praktijk eist alle aandacht en slokt de beschikbare capaciteit op. Daar komt bij dat samenwerking zelden alleen een organisatorisch vraagstuk is. Het raakt ook aan identiteit, bestuurlijke verhoudingen en de manier waarop gemeenten zichzelf verstaan. Zonder gedeelde visie ontstaat al snel spanning over richting en prioriteit. In die context stopt samenwerking niet door onwil, maar doordat fundamentele voorwaarden ontbreken: stabiliteit in de basis, helderheid in rollen en voldoende proceskracht om verschillen te overbruggen.

Professionalisering als fundament

Juist op dat punt leveren VKB-partners een eerste, wezenlijke bijdrage. Zij versterken de uitvoeringspraktijk en zorgen voor een basis waarop samenwerking kan bouwen.

Kantoor Kerkelijke Administraties (KKA) doet dit vanuit een duidelijke positionering: door administratieve, financiële en vastgoedtaken professioneel te organiseren ontstaat rust en overzicht in gemeenten. Daarmee wordt niet alleen de dagelijkse praktijk beheersbaar, maar ontstaat ook ruimte voor bestuurlijke reflectie en samenwerking.

Deze rol is fundamenteeler dan zij op het eerste gezicht lijkt. Zonder betrouwbare administratie, voorspelbare processen en inzicht in financiële positie blijft samenwerking afhankelijk van ad-hoc inspanningen. Professionalisering is daarmee geen aanvullende voorziening, maar een randvoorwaarde.

Van ondersteuning naar proces

Naast deze uitvoeringsgerichte bijdrage verschuift de rol van partners steeds nadrukkelijker richting procesbegeleiding en organisatieontwikkeling. Kerk&Raad maakt dit expliciet door advies, begeleiding en uitvoering op het bestuurlijk, juridisch en financieel vlak te combineren. In hun aanpak staat niet alleen de vraag centraal wat gemeenten moeten organiseren, maar vooral hoe zij dat samen kunnen doen. Zij begeleiden regionale verkenningen, helpen bij het expliciteren van governance en ondersteunen bij het opbouwen van draagvlak. Samenwerking is geen lineair proces, eerder een 'rommelig' karakter van het proces, waarin inhoudelijke keuzes, bestuurlijke verhoudingen en praktische uitvoering voortdurend op elkaar inwerken. Soms is het daardoor twee stappen naar voren, dan weer stap terug of opzij. Partners functioneren daarbij steeds vaker als schakel en kritische blik van buiten.

De kracht van regionale nabijheid

Een derde perspectief wordt zichtbaar in de praktijk van regionaal georganiseerde bureaus, zoals Kerkelijk Bureau Salland. In deze vorm krijgt samenwerking een concreet en herkenbaar gezicht dichtbij huis. Kenmerkend is de combinatie van schaal en nabijheid. Door taken regionaal te organiseren ontstaat continuïteit en deskundigheid, terwijl de korte lijnen met gemeenten behouden blijven. Dat maakt het mogelijk om standaardisatie en maatwerk met elkaar te verbinden: processen worden waar nodig uniform ingericht, toch houden ze wel ruimte voor lokale omstandigheden en dynamiek. Deze praktijk laat zien dat regionale samenwerking niet alleen een abstract beleidsconcept is. Het kan echt helpen om taken slimmer over de beschikbare inzet en middelen te verdelen, en vooral om te bouwen tot een werkbaar organisatievorm, mits zij goed wordt ingebed.

Een netwerk van VKB-partners

De VKB is trots op een deskundig netwerk van adviseurs en partners die we graag aanbevelen en met wie we regelmatig samenwerken. Op onze website vind je het overzicht van alle VKB-partners, zowel ingedeeld per sector, als in een alfabetische lijst. Meer informatie: www.kerkrentmeester.nl/partners-adviseurs/.



Opbrengst: van kwetsbaarheid naar continuïteit

De concrete opbrengst van samenwerking met inzet van VKB-partners ligt in eerste instantie in het verminderen van de eigen kwetsbaarheid op de uitvoering. Taken worden minder afhankelijk van individuen, kennis wordt geborgd en processen worden voorspelbaarder georganiseerd. Daarmee ontstaat tevens een tweede effect: er komt ruimte vrij voor andere taken in de kerk of om meer in te zetten op de organisatie van de samenwerking. Deze verschuiving is strategisch van aard. Zij raakt aan de kern van kerkbeheer: niet alleen zorgen dat het functioneert, maar dat het bijdraagt aan een duurzame en vitale geloofsgemeenschap.

Randvoorwaarden en realisme

Tegelijkertijd benadrukken de genoemde partners dat samenwerking alleen duurzaam is wanneer zij zorgvuldig wordt opgezet. Dat vraagt om expliciete afspraken over rollen en verantwoordelijkheden, transparante communicatie en een gedeelde visie op de toekomst van gemeenten. Daarnaast is er een zakelijke dimensie die niet genegeerd kan worden. Continuïteit in uitvoering, heldere financiële afspraken en voldoende schaalgrootte zijn nodig om professionele ondersteuning betaalbaar en betrouwbaar te organiseren. Misschien nog fundamenteeler is de cultuurverandering die samenwerking vraagt. Zij veronderstelt een beweging van lokale autonomie naar gedeelde verantwoordelijkheid. Dat is geen vanzelfsprekend proces en vraagt tijd, vertrouwen en deskundige begeleiding.

En tenslotte: de goedkoopste vorm van deze taken is in het verleden toegepast door de inzet van deskundige vrijwilligers met voldoende tijd. Lukt dat niet meer, dan is het ook een zaak van realisme, omdat het de gemeente toch geld gaat kosten (inzet van betaalde krachten). Belangrijk om de kerkelijke gemeente hier ook tijdig in mee te nemen of op voor te bereiden. Wie weet staan er dan wel weer nieuwe mensen op om zich zo voor de kerk in te zetten. Aan de andere kant kan gerichte uitbesteding ook juist ervoor zorgen dat er meer tijd voor kerkleden over blijft om zich in te zetten voor de kern van het kerk-zijn. Want ook in het pastoraat, erediensten, diaconaat, missionaire activiteiten en vorming en toerusting blijft die vrijwillige inzet hard nodig.

